

УДК 351.86:327(410)»2008/2025»

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.62>

## ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ПЕРІОД АКТИВІЗАЦІЇ РЕВАНШИСТСЬКО-ІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ

Циганов О.Г.,

доктор юридичних наук, доцент,

провідний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України

ORCID: 0000-0002-8924-1139

**Циганов О.Г. Еволюція правового регулювання у сферах національної безпеки і оборони Великої Британії у період активізації реваншистсько-імперської політики Росії.**

У статті здійснено комплексний аналіз трансформації правового регулювання у сферах національної безпеки та оборони Великої Британії у 2008–2025 рр., що відбувалася під впливом зростання реваншистсько-імперської політики Російської Федерації. Показано, що агресія РФ проти Грузії у 2008 році, анексія Криму у 2014 році та повномасштабна війна проти України з 2022 року стали ключовими каталізаторами оновлення британського законодавства й стратегічних документів у сфері безпеки. Досліджено еволюцію національних стратегій безпеки (*National Security Strategy, NSS*), стратегічних оборонних та безпекових оглядів (*Strategic Defence and Security Review, SDSR*), а також новітніх програм – зокрема *National Security Capability Review* та *Strategic Defence Review 2025*. Встановлено, що британська модель ґрунтується на поєднанні військових, дипломатичних, економічних, інформаційних та суспільних інструментів у межах концепції «*Fusion*».

У роботі підкреслено, що Велика Британія посилила роль у євроатлантичній системі безпеки, зробивши принцип «*NATO first*» практичною основою зовнішньої та оборонної політики. Особливу увагу приділено створенню нових інституційних структур – Ради національної безпеки, Національного органу захисту безпеки (*NPSA*) та Центру відкритих джерел (*OSC*), які забезпечують інтегроване реагування на гібридні та асиметричні загрози. Охарактеризовано стратегічні напрями розвитку оборонних спроможностей: перехід до повної бойової готовності, модернізація збройних сил, збільшення оборонних витрат до 2,5-3% ВВП, розвиток високих технологій (дрони, штучний інтелект, цифрові системи управління). Важливим компонентом визначено підхід «*whole-of-society*», що охоплює залучення громадянського суспільства, наукових інституцій і бізнесу до забезпечення національної стійкості.

Зроблено висновок, що досвід Великої Британії у сфері безпеки та оборони демонструє значення регулярного оновлення стратегічних документів, інтеграції до євроатлантичного простору та поєднання військових і цивільних ресурсів для ефективного реагування на загрози. Для України, яка протистоїть російській агресії, британська практика становить важливий орієнтир у сфері реформування законодавства та розбудови системи національної безпеки й оборони.

**Ключові слова:** національна безпека і оборона, правове регулювання, Велика Британія, зарубіжний досвід.

**Tsyhanov O.G. The evolution of legal regulation in the areas of national security and defense of the United Kingdom during the period of activation Russia's revanchist-imperial policy.**

The article provides a comprehensive analysis of the transformation of legal regulation in the fields of national security and defense of the United Kingdom between 2008 and 2025, shaped by the revival of Russia's revanchist-imperial policy. It demonstrates that Russia's aggression against Georgia in 2008, the annexation of Crimea in 2014, and the full-scale war against Ukraine in 2022 became key catalysts for the renewal of British legislation and strategic security documents. The study traces the evolution of the *National Security Strategies (NSS)*, the *Strategic Defence and Security Reviews (SDSR)*, and subsequent programs such as the *National Security Capability Review* and the *Strategic Defence Review 2025*. It is established that the British model is based on combining military, diplomatic, economic, informational, and societal instruments under the "Fusion" concept.

The paper emphasizes that the United Kingdom has strengthened its role in the Euro-Atlantic security system, making the principle of "NATO first" a practical cornerstone of its external and defense policy.

Particular attention is given to the establishment of new institutional structures such as the National Security Council, the National Protective Security Authority (NPSA), and the Open Source Centre (OSC), which ensure integrated responses to hybrid and asymmetric threats. Strategic directions of defense capability development are described: transition to full warfighting readiness, modernization of the armed forces, increase in defense spending up to 2.5–3% of GDP, and the advancement of high technologies (drones, artificial intelligence, digital command systems). A significant component is the “whole-of-society” approach, which involves the participation of civil society, academic institutions, and business in building national resilience.

The conclusion highlights that the UK’s experience in security and defense demonstrates the importance of regularly updating strategic documents, integrating into the Euro-Atlantic space, and combining military and civilian resources for effective responses to threats. For Ukraine, which faces Russian aggression, British practice provides a valuable benchmark in reforming legislation and strengthening its national security and defense system.

**Key words:** National security and defense, Legal regulation, United Kingdom, Foreign experience.

**Постановка проблеми.** Збройна агресія Російської Федерації та її повномасштабне вторгнення в Україну в лютому 2022 року постали головними та актуальними загрозами для національної безпеки нашої країни. Ці загрози мають багатовимірний характер і включають, зокрема: воєнні дії, кібератаки, енергетичний та інформаційний тиск, підривною діяльністю на економічному й соціальному рівнях, тероризування цивільного населення України. В таких умовах значення якісного та ефективного законодавчого забезпечення сфер національної безпеки та оборони різко зростає й стає критично важливим елементом виживання держави та суспільства. Світова практика доводить, що на сьогодні ефективне законодавче забезпечення національної безпеки має поєднувати перш за все військову, цивільну, кібернетичну та інформаційну складові. При цьому мова йде не лише про класичні інструменти оборони та безпеки, а й про інституціоналізацію національної стійкості (resilience), що включає створення та підтримку інституцій, які забезпечують здатність держави та суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження та характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, швидко відновлюватися після дестабілізуючої дії кризових впливів, мінімізуючи їх негативні наслідки для своїх життєво важливих функцій.

Для України вивчення досвіду провідних країн світу щодо правового регулювання безпекової сфери в сучасних умовах має подвійне значення. По-перше, воно дозволяє адаптувати перевірені правові та організаційні механізми для зміцнення власної системи національної безпеки. По-друге, забезпечує гармонізацію вітчизняного законодавства з правом ЄС та стандартами НАТО, що є важливою складовою європейської та євроатлантичної інтеграції.

**Мета дослідження:** аналіз еволюції правового регулювання у сферах національної безпеки та оборони Великої Британії у 2008–2025 рр., що відбувалася під впливом зростання реваншистсько-імперської політики Російської Федерації.

**Стан опрацювання проблематики.** Проблема національної безпеки традиційно перебуває у фокусі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у становлення та розвиток вітчизняної науки безпекознавства зробили такі видатні вчені, як О. Бандурка, О. Белов, В. Глушков, В. Горбулін, О. Копан, І. Кресіна, М. Левицька, В. Ліпкан, М. Мельник, Н. Нижник, В. Почепцов, О. Шумілов та інші. Певне відображення у працях українських науковців знайшли також питання трансформації європейських і євроатлантичних безпекових структур після Холодної війни. При цьому в працях українських дослідників акцентується на тому, що британська модель національної безпеки є однією з найбільш динамічних та адаптивних у Європі. Водночас питання генезису правового регулювання в безпековій сфері Великобританії у період активізації реваншистсько-імперської політики Росії у вітчизняній науці ще не досліджувалося. Зазначена проблематика статті потребує подальшого поглибленого комплексного аналізу, зокрема у сфері порівняльного правознавства, інституціоналізації resilience та адаптації британських практик до умов війни в Україні.

**Виклад основного матеріалу.** На початку 2000-х років відбувалося зміцнення державного устрою Російської Федерації та її економічне зростання, передусім завдяки високим цінам на енергоносії у світі. За такої умови відроджувалися імперські амбіції Кремля. Як наслідок, Володимир Путін у виступі на Мюнхенській конференції з безпеки 10 лютого 2007 року висунув геополітичні претензії Росії до «колективного Заходу», а саме: розкритикував однополярність світу, звинуватив держави Заходу, передусім США, у втручанні у внутрішні Російські справи, перешкоджанні зовнішній політиці Росії, а також в недотриманні нібито даних під час об’єднання Німеччини зобов’язань «не розміщувати війська НАТО за межами території ФРН». Мюнхенська промова Путіна була розцінена країнами Заходу як оголошення їм другої Холодної війни.

Невдовзі Російське керівництво від слів перейшло до конкретних справ. Так, у серпні 2008 року відбулася перша у XXI столітті війна на Європейському континенті: РФ віроломно вторглася в Грузію та окупувала Абхазію і Південну Осетію. Цим самим Росією було розпочато деструктивний антизахідний та антицивілізаційний курс на руйнування світового порядку, встановленого за результатами Другої світової війни [1, с. 67]. При цьому ні одна міжнародна політична структура адекватно не відреагувала на ці реваншистсько-імперські дії. Північноатлантичний альянс і «колективний Захід» загалом залишили, по суті, безкарною Російську експансію на Південному Кавказі.

Вважаємо, що початок воєнної кампанії Російської Федерації проти Грузії слід уважати початком періоду відкрито-реваншистської імперської політики Росії та спроб руйнування світового порядку (2008 р. – по теперішній час).

На сьогодні Велика Британія та її союзники по НАТО знаходяться в авангарді боротьби із викликами та загрозами, що продукуються авторитарними режимами по всьому світу. Окрім кардинальних змін у відносинах з Росією, в перше десятиліття XXI ст. склались певні передумови, що потребували належного реагування Великої Британії на нові виклики та загрози у сферах національної безпеки і оборони, а також перегляду її стратегії у цих сферах.

У травні 2010 року, вперше за післявоєнну історію Сполученого Королівства, було сформовано коаліційний уряд. У перший же день роботи нового уряду було створено Раду національної безпеки (*National Security Council*), до складу якої входили ключові міністри, керівництво збройних сил та керівники спецслужб. На Раду національної безпеки, як постійний міжвідомчий орган, що координує політику у сфері безпеки, були покладені завдання щодо стратегічного планування в секторі безпеки і оборони, у тому числі й розробка стратегії національної безпеки.

Опублікована у жовтні 2010 року консервативно-ліберальним коаліційним урядом Стратегія національної безпеки «Сильна Британія в епоху невизначеності» (*A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy*) [2] стала другою в історії Великої Британії офіційною національною стратегією безпеки. Документ був покликаний визначити ключові загрози та створити інституційні механізми для оперативної відповіді. До головних загроз національній безпеці Великої Британії було віднесено, зокрема: тероризм, кібератаки, міжнародні воєнні кризи та конфлікти, екологічні катастрофи та пандемії.

Стратегічний огляд оборони та безпеки Великої Британії під назвою «Забезпечення безпеки Британії в епоху невизначеності» (*Securing Britain in an Age of Uncertainty: The Strategic Defence and Security Review (SDSR)*) [3] опублікований у жовтні 2010 року урядом Девіда Кемерона, став першим випадком, коли уряд Великої Британії об'єднав рішення у сфері оборони, безпеки, розвитку, економічного розвитку та зовнішньої політики в єдину комплексну стратегію, спрямовану на збалансування економічної безпеки з національною безпекою та модернізацію збройних сил Великої Британії для XXI століття. Цей знаковий огляд проводився з метою розібратися в ситуації із забезпеченням частин і підрозділів, що були задіяні в антитерористичній операції в Афганістані. Розглядалися також вимоги до оснащення збройних сил, поліції, спецслужб для боротьби з сучасними та майбутніми загрозами.

Стратегія національної безпеки та Стратегічний оборонний та безпековий огляд визначили основні завдання уряду для реалізації пріоритетів політики національної безпеки. Зазначалося, що завдання щодо захисту безпеки Великої Британії в епоху невизначеності не можуть бути визначені у повному обсязі. Встановлювалося, що уряд щорічно звітує перед парламентом про Стратегію національної безпеки, а Стратегічний оборонний та безпековий огляд заплановано проводити кожні п'ять років.

Поєднавши Національну стратегію безпеки (*NSS*) та Стратегію оборони і безпеки (*SDSR*) в одному документі, Національна стратегія безпеки та Стратегічний огляд оборони й безпеки 2015 року (*National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015*) [4] була оприлюднена урядом Великої Британії під час другого урядування Девіда Кемерона 23 листопада 2015 року з метою окреслення оборонної стратегії Сполученого Королівства до 2025 року. У документі визначено ключові загрози, які стануть для Британії пріоритетними, та спроможності, необхідні для їхнього подолання.

Оцінка національних ризиків безпеки 2015 року дійшла висновку, що загрози, з якими стикається Велика Британія, включно з її заморськими територіями та інтересами за кордоном, з 2010 року «зросли за масштабом, різноманітністю та складністю». Було виділено чотири особливі загрози, які, ймовірно, стануть пріоритетними для британської безпеки в найближче десятиліття:

- 1) тероризм, екстремізм та регіональна нестабільність;
- 2) відновлення державних загроз і посилення конкуренції між державами (зокрема, зростання впливу Росії);
- 3) кременевий розвиток технологій, особливо кіберзагроз, а також ширші технологічні зміни;

4) розмивання міжнародного правопорядку, що ускладнює формування консенсусу та боротьбу з глобальними загрозами.

В Огляді національних спроможностей безпеки (*National Security Capability Review or NSCR*) було представлено *Fusion* – новий підхід до національної безпеки: інтеграція всіх ресурсів (як-от: дипломатичних, економічних, культурних та військових) для формування цілісного підходу до безпеки.

Нова структура сил (*Joint Force 2025*), посилене фінансування, технологічні інновації в кіберпросторі й авіації, зміцнення розвідки – усе це було покладено в основу нової національної безпеки. Міністерства мають працювати в унісон через Раду національної безпеки, а концепція *Fusion* є ключем до колективного реагування на майбутні нестабільності.

Отже, Національна стратегія безпеки та Стратегічний огляд оборони й безпеки 2015 року ознаменували стратегічний поворот Великої Британії – від акценту на внутрішню оборону до моделі глобальної безпеки, натомість поєднуючи потужні військові спроможності з комплексним «comprehensive approach» до ризиків і викликів XXI століття.

У березні 2023 року, в рамках оновлення Комплексного огляду безпеки, оборони, розвитку і зовнішньої політики під назвою «Глобальна Британія в епоху конкуренції», на базі Центру захисту національної інфраструктури Служби безпеки (*MI-5*) уряд Великої Британії створив Національний орган захисту безпеки (*National Protective Security Authority (NPSA)*). На офіційному веб-сайті цього державного органу наведено його місію: «Ми є Національним технічним органом із питань фізичної та кадрової безпеки. Як частина Служби безпеки (*MI5*), ми робимо Сполучене Королівство більш стійким до тероризму та загроз з боку інших держав» [5].

Національний орган захисту безпеки було створено через спроби недружніх до Великої Британії держав викрадати інтелектуальну власність, результати конфіденційних досліджень і таємну інформацію, адже такі спроби могли негативно позначитися на бізнес-середовищі країни та зашкодити її конкурентоспроможності на світовій арені.

Коментуючи створення *NPSA*, державний міністр безпеки Т. Тугендхат заявив, що технології, наука та науковці перебувають на передовій національної безпеки так само, як і критична інфраструктура Великої Британії. Підприємствам, організаціям приватного та державного секторів, а також академічним колам новий державний орган допомагатиме краще захистити себе і зберегти свою конкурентну перевагу. У цій сфері *NPSA* тісно співпрацюватиме з ключовими партнерами: Національним центром кібербезпеки та Національним управлінням безпеки з питань боротьби з тероризмом [6].

Водночас у травні 2023 року розпочав свою роботу британський Центр відкритих джерел (*Open Source Centre (OSC)*), який було створено також за ініціативи державного міністра безпеки Т. Тугендхата. На офіційному веб-сайті цього урядового органу, який працює в тісному контакті з *MI-5* і розвідслужбою *MI-6* зазначається: «*OSC* працює на передовій відкритої розвідки та аналітики, щоб отримувати висновки з важливих питань, пов'язаних із національною безпекою та обороною» [7]. Цей некомерційний центр займається дослідженнями на основі відкритих джерел інформації, зосереджуючи увагу на питаннях безпеки і оборони Великої Британії та її союзників. При цьому для збирання та аналізу інформації з метою виявлення прихованих загроз національній безпеці країни використовується штучний інтелект.

За словами Т. Тугендхата, повномасштабне вторгнення Росії в Україну продемонструвало, яку роль може відігравати інформація з відкритих джерел у поєднанні з аналітичним продуктом спеціальних служб. Одним із головних завдань *OSC* є виявлення дезінформації Росії та інших країн, перевірка фактів, викриття і оприлюднення фейків, спрямованих проти британського суспільства [6].

Отже, мінливе безпекове середовище потребує оперативного пристосування до нього структур спеціальних служб. У цьому контексті державно-приватне партнерство у сфері забезпечення національної безпеки сприяє позитивному вирішенню завдань протидії новим викликам і загрозам.

За останні роки ситуація у сфері безпеки Великої Британії зазнала докорінних змін. Адже повномасштабне вторгнення Росії в Україну та агресивні дії інших членів «авторитарної трійки» – Китаю, Ірану й Північної Кореї – вимагають радикальної відповіді. Британський уряд прагне вийти з цієї ситуації з посиленими збройними силами та оновленою оборонною доктриною. У цьому контексті 2 червня 2025 року був оприлюднений Стратегічний огляд оборони 2025 року: Робимо Британію безпечніше: безпека всередині країни, сила за кордоном (*Strategic Defence Review 2025: Making Britain Safer: Secure at Home, Strong Abroad*) [8].

Очікувалося, що огляд зосередиться на кількох ключових сферах, включаючи національну безпеку, підтримку України, модернізацію збройних сил, ядерне стримування та подальше лідерство Великої Британії в НАТО.

В огляді розглядаються загрози, з якими стикається Сполучене Королівство, спроможності, необхідні для їх подолання, стан збройних сил Великої Британії та наявні ресурси. Міністр оборони Джон Хілі охарактеризував цей Стратегічний огляд оборони (*SDR*) як «перший у своєму роді у Великій Британії». Причина полягає в тому, що він проводився під зовнішнім керівництвом, тоді як попередні оборонні огляди здійснювалися урядом. Огляд очолив лорд Робертсон, колишній міністр оборони від Лейбористської партії та Генеральний секретар НАТО. На брифінгу для преси лорд Робертсон заявив, що Велика Британія та її союзники стикаються зі «смертоносним квартетом» у складі Росії, Китаю, Ірану та Північної Кореї, і сказав, що Велика Британія повинна бути готова протистояти всім чотирьом, якщо це буде необхідно. Ця точка зору дещо суперечила попередньому огляду оборони, в якому Китай був названий «системним викликом», а не загрозою [9].

Стратегічний огляд оборони спрямований на те, щоб зробити Британію безпечнішою – захищеною вдома та сильною за кордоном. Він означає знаковий поворот у підході Великої Британії до стримування й оборони: перехід до готовності до бойових дій, щоб стримувати загрози та посилювати безпеку в євроатлантичному просторі. У міру того як Велика Британія бере на себе більшу відповідальність за європейську безпеку, вона повинна мати оборонну політику за принципом «НАТО – передусім» і відігравати провідну роль в Альянсі. Велика Британія повинна стати рушійною силою інновацій у НАТО.

Стратегічний огляд оборони визначає шлях на наступне десятиліття й далі для трансформації оборони. Він повинен покласти край виснаженню збройних сил Великої Британії та забезпечити провідну роль у сильнішому й більш боєздатному НАТО. У процесі реформування оборони та підвищення оборонних витрат (до 2,5% ВВП до 2027 року і 3% у наступному парламентському циклі), коли дозволять фінансові й економічні умови, *SDR* допоможе перетворити оборону на двигун зростання – забезпечуючи добробут, робочі місця та безпеку для громадян по всій країні.

Бачення *SDR-2025* щодо оборони Великої Британії:

- необхідність переходу збройних сил від «обмеженої оборонної функції» до повної бойової готовності. Це передбачає формування інтегрованої сили з високою мобільністю, стійкістю та спроможністю діяти швидко з метою зриву намірів противника;

- двигун зростання. Оборона повинна стати не лише інструментом безпеки, а й двигуном економічного зростання. Очікується збільшення інвестицій у ВПК, створення робочих місць, нове партнерство з промисловістю, радикальні реформи закупівель, розвиток технологічного сектору, що сприятиме загальному добробуту населення;

- «НАТО – передусім». Головним принципом британської оборонної політики визначено посилення ролі країни в НАТО. Велика Британія розглядає себе як рушійну силу інновацій та «передовий рубіж» Альянсу, готовий забезпечити військово-технологічну перевагу й стати центром інтеграції нових оборонних спроможностей у євроатлантичному просторі;

- інновації Великої Британії, що спираються на досвід російсько-української війни. Наголошується на необхідності розвитку безпілотних систем, цифрових технологій, швидких і гнучких процесів закупівель, що дозволяють у стислі терміни адаптувати оборонні спроможності до нових викликів;

- загальнонаціональний підхід. Особливий акцент зроблено на національній стійкості та залученні всього суспільства. Це передбачає зміцнення цивільного захисту, оновлення «суспільного договору» з військовими та ширше залучення приватного сектору й громадянського суспільства до формування безпеки.

В Стратегічному огляді оборони наведено нове бачення того, якими мають бути збройні сили Великої Британії, а саме: поєднання традиційних і цифрових воїнів; сила дронів, штучного інтелекту та автономних систем, що доповнює «важкий метал» танків і артилерії; інновації та закупівлі, які вимірюються місяцями, а не роками; подолання бар'єрів між видами військ, між армією та приватним сектором, а також між збройними силами та суспільством у цілому.

Стратегічний огляд оборони-2025 знаменує собою новий етап розвитку британської оборонної політики, а саме: перехід Великої Британії до якісно нового рівня оборонного планування, який відповідає сучасним умовам багатовимірних загроз. Документ підкреслює необхідність поєднання традиційних військових спроможностей із цифровими інноваціями (як-от: дрони, штучний інтелект, кібероперації). Це означає відхід від суто класичних моделей оборони й наближення до комплексної стратегії «війни нового покоління». *SDR-2025* демонструє намір Лондона стати провідним гарантом безпеки в Європі в умовах нової епохи загроз.

**Висновки.** Аналіз еволюції правового регулювання у сфері національної безпеки та оборони Великої Британії у 2008–2025 рр. дозволяє зробити кілька ключових висновків. Передусім, розвиток британської моделі безпеки відбувався під впливом зовнішніх викликів і загроз, зокрема з боку Російської Федерації, що відновила агресивну імперську політику. Саме події серпня 2008 р.

(агресія РФ проти Грузії), а згодом – анексія Криму у 2014 р. та повномасштабна війна проти України з 2022 р. стали каталізаторами для глибинних змін у британському оборонному праві. Велика Британія змогла вибудувати систему реагування, яка ґрунтується на постійному оновленні стратегічних документів (*National Security Strategy, Strategic Defence and Security Review, Defence White Papers*), створенні нових інституцій (*National Security Council, NPSA, OSC*) та інтеграції військових, дипломатичних, інформаційних і економічних інструментів у межах концепції «*Fusion*».

Другий важливий висновок полягає у посиленні ролі Великої Британії в євроатлантичній системі безпеки. Пріоритет «*NATO first*» став не декларативним, а фактичним, що проявляється у провідній ролі Лондона у розробленні політики стримування РФ, підтримці України та розвитку оборонних спроможностей Альянсу. Великобританія перетворила власний досвід протидії загрозам у комплексну модель, яка поєднує силові, технологічні та суспільні елементи, зокрема шляхом запровадження новітніх оборонних технологій (дрони, штучний інтелект, цифрові системи управління).

По-третє, характерною рисою британського підходу стало активне використання оборонної сфери як драйвера економічного розвитку. Розширення оборонних витрат до 2,5–3% ВВП, модернізація ВПК і партнерство з приватним сектором дозволяють водночас зміцнювати військовий потенціал та стимулювати інноваційність. Це поєднання економічної та безпекової політики суттєво підвищує стійкість держави в умовах довготривалих конфліктів і гібридних загроз.

Не менш важливим є акцент Великої Британії на суспільній стійкості. Підхід «*whole-of-society*» охоплює широке залучення громадян, волонтерських організацій, наукових інституцій і бізнесу до системи національної безпеки. Це дозволяє формувати потужну базу для протидії не лише військовим загрозам, а й інформаційним, кібернетичним та соціальним викликам.

Водночас досвід Великої Британії має виняткове значення для України в сучасних умовах повномасштабної російської агресії. По-перше, Україні доцільно переймати британську практику постійного оновлення стратегічних документів з нацбезпеки з урахуванням динаміки загроз. Це сприятиме підвищенню ефективності системи стратегічного планування та дозволить гнучко реагувати на нові виклики.

По-друге, особливо актуальним є британський підхід до інтеграції національної безпеки у євроатлантичний простір. Україна, яка прагне членства в НАТО та ЄС, має врахувати принцип «*NATO first*» і вибудовувати оборонну політику з урахуванням колективних можливостей Альянсу.

По-третє, цінним є досвід поєднання безпеки й економіки, коли оборонна сфера розглядається не лише як витратна, а й як інноваційно-економічний ресурс. Для України це означає необхідність розвитку власного ВПК, залучення IT-сектора до оборонних програм, розширення державно-приватного партнерства.

По-четверте, особливе значення має британська модель суспільної стійкості. Україна вже продемонструвала потужний волонтерський рух і залучення громадян до оборони держави. Проте досвід Великої Британії може допомогти інституціоналізувати ці практики й перетворити їх на формалізовану складову національної системи безпеки.

Таким чином, британський досвід правового регулювання національної безпеки у 2008–2025 рр. доводить, що ефективна оборонна політика в умовах агресивної Росії можлива лише за умов системного оновлення стратегічних документів, тісної інтеграції в євроатлантичну систему, поєднання військової та економічної складових і розвитку суспільної стійкості. Для України, яка протистоїть прямій збройній агресії РФ, ці уроки мають безпосереднє значення та повинні бути враховані в процесі подальшої розбудови національної безпеки та оборони.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Деменко О.Ф. Еволюція стратегічних концепцій НАТО після завершення «холодної війни». *Проблеми всесвітньої історії*. 2024. № 4(28). С. 61–76. URL: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/naukovyj-zhurnal-problemy-vsesvitnoi-istorii/problemy-vsesvitnoi-istorii-naukovyj-zhurnal-4-28-k-2024.html> (дата звернення: 05.08.2025).
2. UK Government. *The National Security Strategy: A Strong Britain in an Age of Uncertainty*. URL: [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/61936/national-security-strategy.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf) (дата звернення: 05.08.2025).
3. *Securing Britain in an Age of Uncertainty: The Strategic Defence and Security Review*. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a78da21ed915d0422065d95/-strategic-defence-security-review.pdf> (дата звернення: 05.08.2025).
4. *National Security Strategy and Strategic Defence and Security Review 2015* / URL: [https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7f9d5840f0b62305b88387/2015-\\_Strategic\\_Defence\\_and\\_Security\\_Review.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7f9d5840f0b62305b88387/2015-_Strategic_Defence_and_Security_Review.pdf) (дата звернення: 05.08.2025).

5. National Protective Security Authority. URL: <https://www.npsa.gov.uk/> (дата звернення: 05.08.2025).
6. Паливода В.О. Зміни у системі забезпечення національної безпеки Великої Британії / *Центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*. URL: <https://niss.gov.ua/-sites/default/files/2023-04/zminy-u-systemi-zabezpechennya-natsionalnoi-bezpeky-velykoi-brytanii.pdf> (дата звернення: 05.08.2025).
7. Open Source Centre. URL: <https://www.opensourcecentre.org/> (дата звернення: 05.08.2025).
8. Strategic Defence Review 2025: Making Britain Safer: Secure at Home, Strong Abroad. URL: [https://assets.publishing.service.gov.uk/media/683d89f181deb72cce2680a5/-The\\_Strategic\\_Defence\\_Review\\_2025\\_-\\_Making\\_Britain\\_Safer\\_-\\_secure\\_at\\_home-\\_\\_strong\\_abroad.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/media/683d89f181deb72cce2680a5/-The_Strategic_Defence_Review_2025_-_Making_Britain_Safer_-_secure_at_home-__strong_abroad.pdf) (дата звернення: 05.08.2025).
9. «UK and its allies face 'deadly quartet' of nations, says defence expert». *The Guardian*. 16 July 2024. Retrieved 18 July 2024. URL: <https://www.theguardian.com/-politics/article/2024/jul/16/uk-and-its-allies-face-deadly-quartet-of-nations-says-defence-expert> (дата звернення: 05.08.2025).